

 **YOSHLAR
KUTUBXONASI**

Iogann Volfgang
GYOTE

YOSH VERTERNING IZTIROBLARI

Iogann Volfgang Gyote

**YOSH VERTERNING
IZTIROBLARI**

Roman

Yoshlar nashriyot uyi
Toshkent – 2018

UO‘K 821.112.2-31
KBK 84(4Ger)
G 44

Nemis tilidan
Yanglish Egamova
tarjimasi

Gyote, Iogann Volfgang

Yosh Verterning iztiroblari: roman / Iogann Volfgang Gyote. –
Toshkent: Yoshlar nashriyot uyi, 2018. – 196 b.

Jahon adabiyoti tarixida muqim o‘ringa ega bo‘lgan ulug‘ nemis shoiri Iogann Volfgang Gyote umri so‘ngida nasriy asar yozishga jazm etgan. Buning samarasi o‘laroq «Yosh Verterning iztiroblari» romani dunyoga kelgan.

Roman yosh ko‘ngillarning zavq-shavqi, iztirobi, qay-noq muhabbati haqida.

UO‘K 821.112.2-31
KBK 84(4Ger)

ISBN 978-9943-5219-8-8

© Yoshlar nashriyot
uyi, 2018

Shoʻrlik Verterning kechinmalariga oid nima topishga erishgan boʻlsam, avaylab toʻpladim va buni Sizga manzur eta olsam, mendan minnatdor boʻlarsiz, deb ishonaman. Siz uning zukko qalbi oldida hurmat va ehtirom bilan bosh egarsiz hamda qismatiga achchiq koʻz yoshi toʻkarsiz.

Xuddi shunday koʻrgulikka duchor boʻlgan inson, uning iztiroblaridan sen ham panoh top. Agarda oʻz aybing yoki taqdir hukmi bilan oʻzingga yaqinroq doʻst topa olmasang, mayli, shu kitobcha senga hamroh boʻla qolsin.

1771-yil, 4-may

Ketganimdan biram xursandmanki! Qimmatli doʻstim, inson qalbi nima degan narsa! Yuragimga gʻoyat yaqin, senday sevikli doʻstimni tashlab ketdimu, yana bundan mamnunman-a! Bilaman, buning uchun meni kechirasan. Axir ortiqcha shoʻxliklarim oʻz-oʻzimni chalgʻitish uchungina oʻylab chiqarilmaganmidi? Bechora Leonora! Baribir men bunda aybdor emasdim. Opasining oʻziga xos latofatiga mahliyo boʻlib vaqt oʻtkazgan paytlarimda shoʻrlik Leonora qalbida ehtiros uygʻongan boʻlsa menda nima ayb? Lekin baribir... mening mutlaqo aybim yoʻqmi? Axir men uning hislariga erk bermadimmi? Gar-

chi noo‘rin bo‘lsa-da, biz gohida kalaka qiladigan eng sof his-tuyg‘ulardan yupanmas edimmi? Axir men... oh, inson o‘z-o‘zidan gina ham qila oladi! Aziz do‘stim, senga va‘da beramanki, men o‘zimni tuzataman, endi avvalgi odatimni tashlayman, peshonaga yozilgan turli xil ko‘rguliklarni qayta eslab o‘zimni-o‘zim qiynamayman. Endi bugungi kundan lazzatlanaman, o‘tmish esa o‘tmish bo‘lib qolaveradi. Albatta, haqsan, azizim, odamlar, – kim biladi deysan, ular nima uchun bunday yaratilgan, – o‘tmishdagi qora kunlarni hadeb eslayvermay, bugungi kun halovati bilan yashasalar edi, kamroq qiynalغان bo‘lur edilar.

Agar malol kelmasa, onamga aytib qo‘ysang, uning topshirig‘ini bajon-u dil ado etib, uni bundan tez orada voqif qilaman. Xolamnikida bo‘ldim, u ta‘rif etganlaridek zahar xotin emas, aksincha, qat‘iyatli, ko‘ngli ochiq ayol ekan. Men unga bizga tegadigan merosning kechiktirilganidan onamning ranjiganini aytdim. U xotirjamlik bilan, barcha shart-sharoitni tushuntirib, shular bajarilgan taqdirda, bizga o‘zimiz talab qilgan mol-mulkdan ham ziyodrog‘ini berishga rozi ekanligini bildirdi... To‘g‘risi, hozir bu haqda yozishni mutlaqo istamayman, onamga aytib qo‘y: hammasi joyida bo‘ladi. Men esa, azizim, bu quruq safsatabozlikdan shu narsaga to‘la qanoat hosil qildimki, mubhamlik va kaltafahmlik dunyoga makr va adovatdan ko‘ra ko‘proq nizo urug‘ini sochadi, har holda keyingilari kamroq uchraydi.

Umuman, bu yerda kayfiyatim ko‘ngildagidek. Tanholik – bu jannatmisol o‘lkada yuraginga bebaho darmon, ko‘pincha ma‘yuslik chulg‘agan qalbimni fasllar kelinchagi bo‘lgan bahor saxiylik bilan ilitadi. Har bir daraxt,

har bir butoq bamisoli guldastadek tuyuladi va xushbo'y hidlar dengizida suzish hamda ulardan lazzatlanish uchun kapalak bo'lib qolging keladi.

Shaharning o'zi unchalik diqqatni tortmaydi, biroq uning go'zal tabiatini tasvirlashga so'z topilmaydi. Mana shu go'zallik marhum graf M.ni bir-biriga g'aroyib tarzda tutashib ketgan hamda xushmanzara vodiy kasb etgan tepaliklardan biri ustida bog' barpo etishga undagan. Bog' juda oddiy ko'rinsa-da, unga kirishing hamono bu sohibkor mehnatining mahsuli emas, balki tuyg'ularga boy, o'ziga orom istagan bir inson orzusining ro'yobi ekanligiga ishonch hosil qilasan. Uning men uchun qadrli bo'lib qolgan ko'hnagina shiyponchasida o'tirib, marhum xotirasi uchun bir necha tomchi ko'z yoshi to'kib oldim. Bu ayvoncha uning ham sevimli joyi edi. Yaqinda men shu bog'ning xo'jayini bo'laman. Bir necha kun ichidayoq bog'bon menga iltifot bilan qaray boshladi va o'ylaymanki, uning bu iltifoti javobsiz qolmaydi.

10-may

Dilni yayratuvchi mo'jizakor bahor subhidami singari samoviy tetiklik butun borlig'imni rom etgan. Men tamoman yolg'izman va o'zimga o'xshash kishilar uchun bunyod etilgan bu o'lkada kayf-safo qilyapman. Shunday baxtlimanki, do'stim, orom og'ushiga shu qadar singib ketganmanki, bundan san'atim zarar ko'rmoqda. Biron chiziq ham chizolmayapman, biroq men san'atni hech qachon shu lahzalardagidek chuqur his etolmagan edim.

Ko'rkam vodiydin hovur ko'tarilib, tushki quyosh nimqorong'i qalin o'rmon ustida turgan va yakka-yarim

nurlari uning qadam yetmas oralig'iga yorib kirgan chog' - da, men jo'shqin anhor bo'yida, o'siq o'tlar ustida yotganimcha yerdagi minglab ajoyibotlarga hayrat bilan boqaman; o't-o'lanlar orasida g'imirlashgan mitti mavjudotlarning, son-sanoqsiz qurt-qumursqalarning yuragimga yaqinligini his etaman; bizni shu yo'sinda yaratganning qudratini, mutlaq huzur-halovat og'ushiga yetaklovchi Tangri taoloning hozirligini sezaman. Ko'z oldim qorong'ulashib, tevarak-atrof va samo o'z tasvirini sevgilim qiyofasi singari qalbimga jo etganida – o'shanda, azizim, meni bir tuyg'u qamrab oladi-da: «Eh, buni ifodalay olsam edim, yuragimda tug'yon urgan narsani to'laligicha qog'ozga tushira olsam edim, qalbim mutlaq Tangri-ning aksi bo'lganidek, bu ham mening qalbimning aksi bo'lardi!..» – degim keladi. Yo'q, yo'q, do'stim... Bundan ojizman, bu voqealarning sehrli ulug'vorligi meni mag'lub qiladi.

12-may

Bu o'lkada aldamchi ruhlar hukmronmi yoki butun borliqni ko'zimga bamisoli Jannat qilib ko'rsatayotgan havoyi hissiyotlar qalbimni egallab olganmi, bilmayman. Shundoqqina shahar chetida bir buloq bor, bu buloqqa men xuddi Meluzina va uning singillari singari bog'lanib qolganman. Kichik tepalikdan quyiroqqa tushsang, yigirmatacha zinapoya seni chuqur g'orga boshlab keladi, u yerdagi marmar qoyada zilol chashma qaynaydi. Bu joyni yuqoridan o'rab turgan pastakkina devor, ko'kka bo'y cho'zgan ulkan daraxtlar, salqin havo – bularning barchasida allaqanday jozibador va sirli kuch bor! Har kuni

soatlab shu yerda o'tiraman. Shahar qizlari bu yerga kelib, suv olib ketishadi, bunday oddiy va zaruriy yumushdan o'tmishda hatto shoh qizlari ham tortinishmagan. U yerda o'tirganimda, patriarxal hayotga xos tasavvurlar: otabobolarimizning qayliqlari bilan qanday uchrashganlari va quduq yonida nikoh o'qitganlari hamda quduqlar va buloqlar atrofida aylanishgan rahmdil ruhlar xuddi hozir sodir bo'layotgandek ko'z oldimda gavdalanadi. O, jazirama yoz kunidagi uzoq sayrdan so'ng salqin buloq bo'yida rohatlanish nimaligini o'z boshidan kechirmagan kishi buni qayoqdan ham bilsin?

Mendan, kitoblaringni yuboraymi, deb so'rabsan. Azizim, xudo haqqi, sendan o'tinaman, ulardan meni xalos et! Meni ruhlantirishlarini, dalda berishlarini istamayman; shusiz ham yuragim hayajondan xoli emas. Menga hazin qo'shiq kerak, bu jihatdan Homerimga qiyos topish mushkul. Ko'pincha o'zimdagi behad jo'shqinlikni bosishga urinaman: mening qalbimdek har maqomga tushib turadigan qalbni ko'rmagan bo'lsang kerak. Aziz do'stim! Senga buni aytib o'tirishning hojati bormi, axir, kayfiyatimning ma'yuslikdan qiziqqonlikka, huzurbaxsh xayolparastlikdan halokatli ehtirosga o'tib turishiga ozmuncha toqat qilganmisan? Men o'z qalbimni shuning uchun ham bemor boladek ardoqlayman; uning ra'yini so'zsiz bajo keltiraman. Bu haqda gapirib yurma! Shu vajdan meni gap-so'z qiladigan ham topiladi.

15-may

Bu yerlik oddiy kishilar, ayniqsa bolalar, meni allaqachon tanib, sevib qolishgan. Oldiniga ular bilan yaqin-

lashishga urinib, do'stona so'z qotganimda, ko'plar bu bizni mazax qilyapti, degan fikrda mendan yuz o'girib ketishardi. Lekin bundan umidsizlanmadim, balki bir narsani yanada aniqroq his etdim, buni o'zim ko'p vaqtdan beri sezib yurgandim: jamiyatda ko'zga ko'ringan mavqeni egallagan kishilar go'yo obro'dan ayrilib qolishdan cho'chigandek, oddiy fuqarodan o'zlarini chetga tortadilar; yana shunday beqarorlar va ichiqora nusxalar ham topiladiki, ular o'zlarini go'yo oddiy xalqqa iltifot ko'rsatgandek tutadilar-u, bu bilan o'z kalondimog'liklarini yanada ko'proq namoyish qiladilar.

Bizlar o'zaro teng emasligimiz va teng bo'lolmasligimiz men uchun ravshan bo'lishiga qaramay, ta'kidlab aytamanki, fuqaro oldida obro'sizlanishdan qo'rqib, o'zini chetga tortishni ma'qul ko'rganlar raqibidan mag'lubiyatga uchrashdan xavfsirab, pusib yotgan qo'rqoqdan afzal emaslar.

Yaqinda buloq boshiga borganimda, suv to'la ko'zasini pastki zinaga qo'yib, chor atrofga qarayotgan yosh xizmatkor qizni ko'rib qoldim. Uning nigohi, birorta dugonam ko'rinib qolmasmikin, suvni boshimga olishimga ko'maklashib yuborardi, degan ma'noni anglatardi.

– Yordamlashib yuboraymi, yaxshi qiz? – so'radim yoniga tushib, u bo'lsa xijolatdan qip-qizarib:

– Yo'g'-e, janob, – deya rad etdi.

– Iymanmang!

U boshidagi chambarini to'g'riladi va men unga ko'maklashib yubordim. Qiz tashakkur bildirdi-da, zina-poyadan yuqoriga chiqib ketdi.

17-may

Har xil tanishlar orttirdim, ammo hali haqiqiy do'stlarimni topganimcha yo'q. Odamlar nega meni yaxshi ko'rishadi, hayronman. Ko'plariga ma'qul bo'laman, ko'plari menga mehr qo'yib qolishadi, biroq yo'limiz tezda boshqa-boshqa tomonga burilib ketishiga afsuslanaman. Mabodo «u yerning odamlari qanday?» deb so'ragudek bo'lsang, «hamma yerdagidek», deb javob qaytargan bo'lardim.

Odamzodning qismati hamma joyda bir xil: tirikchilik g'amida charchash nimaligini bilmay ishlagani ishlagan. Bordi-yu birozgina bo'sh vaqt topilib qolsa bormi, bekorchilikdan qutulish uchun o'zini qayerga qo'yishni bilmaydi. O, insonlik burchi!

Lekin bu yerning odamlari g'oyat dilkash. Ba'zan g'amlarimni unutib, mana shu odamlar bilan barcha shodliklardan bahramand bo'lsak, to'kin yasatilgan stol atrofida xushchaqchaq suhbat qursak, sayr yoki raqslar uyushtirib, ko'ngilxushlik qilsak, nihoyatda yengil tortib ketaman. Biroq bunday paytlarda behuda yo'q bo'lib ketayotgan boshqa juda ko'p kuchlar hali qalbidam mavjudligini, ularni avaylab saqlashim zarurligini eslamaslik lozim. Oh, bunga ko'nikish mushkul!.. Biroq iloj qancha! Til uchida turgan gaplarimizni o'zaro anglatolmaslik – bu bizning qismatimiz.

Afsus, yoshlikdagi do'stim o'lib ketdi! Nega endi o'sha qiz bilan tanishdim ekan-a! «Tentak! Sen aslida yer yuzidan topib bo'lmaydigan narsani qidirypasan!» – degim keladi o'z-o'zimga. Ammo u bor edi-ku, men uning ulkan qalb egasi ekanligini sezgan edim-ku, u yonimda

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/uz/asar/3548> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/3548> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/3548>